

پیشگفتار مترجم

در حوزه‌های علوم انسانی و اجتماعی به دلیل ماهیت متفاوتی که دانش این حوزه‌ها با دانش حوزه علوم طبیعی یا تجربی دارد، با کثرت و تنوع دیدگاهها و نظریه‌ها به شکلی کاملاً محسوستر و ملموستر از علوم تجربی مواجهیم. بدین جهت تلاشهای تعدادی از نظریه پردازان به ارائه طبقه‌بندی یا به اصطلاح متاتئوریهای^۱ می‌شود که به انتظام بخشیدن مفهومی این رشته‌ها کمک می‌کند.

قلمرو برنامه‌ریزی درسی که از رشته‌های فرعی علوم تربیتی است، مانند سایر قلمروهای فرعی علوم تربیتی، از این وضعیت مستثنا نیست. شاید بتوان این واقعیت را که این قلمرو از پیشینه چندان طولانی‌ای نیز برخوردار نیست، مزید بر علت دانست. به هر جهت، تعدادی از صاحب‌نظران این رشته به عوض طرح دیدگاههای جدید و افزودن به کثرت و تنوع موجود مبادرت به ارائه یک طبقه‌بندی از نظرگاههای مطرح شده نموده‌اند. از میان این صاحب‌نظران می‌توان به الیوت آیزنر، الیزابت والانس و جان میلر اشاره کرد.

کتابی که برگردان فارسی آن پیش‌روی خوانندگان محترم قرار گرفته است، به معرفی تفصیلی طبقه‌بندی جان میلر استاد دانشگاه تورنتو در کانادا می‌پردازد. وی برای شرح ویژگیهای هر یک از دیدگاههای هفتگانه فصل مستقلی را به آن اختصاص داده است. در فصل پایانی نیز نویسنده به بحث درباره پاره‌ای ترکیبهای ممکن از دیدگاههای هفتگانه پرداخته و هر ترکیب را یک فرادیدگاه^۲ نام نهاده است. علت این کار آن است که نشان داده شود آگاهی نسبت به دیدگاهها یا نظریه‌های مختلف برنامه‌ریزی مستلزم پذیرش یکی به قیمت حذف بقیه نیست. در حقیقت برنامه‌ریزان، معلمان و مربیان معمولاً جنبه‌های مورد تأکید تعدادی از دیدگاههای را متکای

1. metatheory 2. meta-orientation

تصمیم‌گیری یا عمل خود می‌سازند که به لحاظ مبانی ارزشی و فلسفی با یکدیگر مابینت ندارند.

شایان ذکر اینکه میلر و وین^۱ در ۱۹۸۵ کتاب دیگری تحت عنوان دیدگاههای برنامه درسی و عمل^۲ به رشته تحریر درآوردند. در این کتاب سه دیدگاه برنامه درسی با عنوانهای انتقال^۳، معامله (دادوستد)^۴ و تحول^۵ معرفی و درباره کاربرد هر یک از آنها در تدوین برنامه درسی، اجرا و ارزشیابی بحث شده است.

از آنجا که به رشته برنامه‌ریزی درسی در سالهای اخیر توجه بیشتری شده است و دانشگاههای کشور دوره‌های کارشناسی ارشد و دکتری در این زمینه را ارائه نموده‌اند، کمبود منبعی که بتواند به شکلی نظام‌مند به معرفی دیدگاهها یا نظریه‌های برنامه درسی بپردازد، می‌تواند منشأ نارساییهایی در تربیت نسل جدید متخصصان این رشته به حساب آید. بدین جهت نگارنده این سطور با اتکال به خداوند سبحان و استظهار به پشتیبانی و حمایت سازمان «سمت» به ترجمه این اثر مبادرت ورزیده است. تصور می‌شود این کتاب بتواند در سطوح مختلف تحصیلات دانشگاهی به شکلهای مختلف مورد استفاده قرار گیرد که بهتر است تشخیص این شکلهای به استادان و مدرسان بزرگوار واگذار گردد. در پایان مجدداً از عنایات حضرت حق که توفیق پرداختن به این مهم را نصیب حقیر کرد سپاسگزاری نموده، اظهار امیدواری می‌نماید که با همت و کوشش سایر همکاران، حرکت بایسته‌ای در جهت معرفی دانش برنامه درسی در کشور شکل گیرد. همچنین مزید امتنان خواهد بود چنانچه صاحب‌نظران برنامه درسی کمبودها و کاستیهای این اثر را گوشزد نموده، بدین ترتیب راه را بر عرضه مطلوبتر آن در چاپهای بعدی هموار نمایند.

والسلام

محمود مهر محمدی

دانشیار دانشگاه تربیت مدرس

مهر ۱۳۷۷

1. Wayne 2. *Curriculum Perspectives and Practice* 3. transmission
4. transaction 5. transformation

پیشگفتار مؤلف

- انتقال ارزشهای اساسی جامعه در کانون اصلی توجه نظام آموزشی باشد.
 - مدارس نباید تلاش خود را به هدفهای متعدد و متنوع معطوف کنند، بلکه باید تمرکز خود را بر آموزش مهارتهای پایه قرار دهند.
 - مدارس باید چگونه فکر کردن و حل مسائل پیچیده را به دانش‌آموزان آموزش دهند.
 - چشم‌پوشی نسبت به نیازهای همه جانبه کودکان غیرممکن است؛ چراکه این نیازها در رابطه متقابل با یکدیگر قرار دارند.
 - آموزش و پرورش باید کوشش خود را معطوف حل مسائل اساسی جامعه از قبیل نژادپرستی، فقر و رکود اقتصادی نماید.
- هر یک از این بیانیه‌ها معرف یک موضع‌گیری اساسی درباره آموزش و پرورش یا دیدگاهی درباره برنامه درسی است. در این کتاب درباره هفت دیدگاه و شقوق هر یک از آنها بحث خواهیم کرد. این دیدگاهها عبارتند از: رفتاری، موضوعی/دیسپلینی، اجتماعی، رشدگرا، فرایند‌شناختی، انسان‌گرایانه و ماورای فردی. هدف ارائه یک تحلیل روشن و جامع از دیدگاههای گوناگون است تا معلمان بتوانند با استفاده از آن به تفکر خود درباره آموزش و پرورش و همچنین به چگونگی رویارو شدن با امر یاددهی و یادگیری در کلاس درس وضوح بیشتری ببخشند.
- فصل اول مروری است بر دیدگاههای مختلف و چگونگی کاربرد آنها در عمل. در هفت فصلی که به دنبال آن می‌آید، هفت دیدگاه برنامه درسی مورد بحث قرار گرفته‌اند. به طور کلی این فصول سه مؤلفه دارند. در نخستین بخش هر فصل زمینه نظری هر دیدگاه معرفی و سپس برنامه‌های آموزشی و راهبردهای کلاسی مرتبط با هر یک از این دیدگاهها عرضه شده است. در بخش پایانی هر فصل نقاط ضعف و قوت دیدگاهها مورد بحث قرار گرفته‌اند. خواننده باید توجه داشته باشد که من دو کتاب به رشته تحریر

در آورده‌ام که منعکس کننده دیدگاه‌های انسان‌گرایانه و ماورای فردی است و لذا نگرش شخصی من به برنامه‌های درسی در این دو دیدگاه ریشه دارد. تجزیه و تحلیل ارائه شده از دیدگاه‌های مختلف نیز تا حدودی تحت تأثیر این نگرش بوده است، اما معتقدم که دیدگاه انسان‌گرایانه کاستیهای بین و روشنی دارد که هرگز سعی نکرده‌ام در فصل مربوط (فصل هفتم) آنها را نادیده بگیرم.

فصل پایانی به بحث درباره ترکیبهای گوناگون دیدگاه‌های ارائه شده می‌پردازد. از آنجا که معلمان به طور معمول به طور انحصاری به یک دیدگاه تعلق خاطر ندارند، فلسفه آنها معرف ترکیبی از موضوعهای مختلف یا به اصطلاح یک فرادیدگاه است. معلمان منطقه شمال غربی اونتاریو که سابقه همکاری با آنها را داشته‌ام، کمک شایان توجهی به شکل‌گیری این کتاب کرده‌اند. در درسها و کارگاه‌های متعددی که با آنها همکاری داشته‌ام، فرصت را مغتنم شمرده‌ام و درباره این دیدگاهها و نسبت آنها با کلاس درس با ایشان بحث و گفتگو کرده‌ام. معلمی به نام شرلی لوفت^۱ در بررسی دیدگاهها و استلزامات آنها برای تدریس کمک شایان توجهی به من کرده است. همچنین مایلم از مؤسسه مطالعات آموزش و پرورش اونتاریو که با اعطای فرصت مطالعاتی امکان نوشتن این کتاب را برایم فراهم ساختند، تشکر کنم. علاوه بر این باید از مارگارت ایگ لینسکی که زحمت حروفچینی این کتاب را بر عهده داشته، سپاسگزاری کنم.

جان پی. میلر

1. Shirley Luft